

УДК 821.16

Наталія Совтис

Рівненський державний гуманітарний університет

ORCID 0000-0001-6025-545X

e-mail: nataliasowtys@gmail.com

ОБРАЗИ ЕМОЦІЙ У СЛОВ'ЯНСЬКИХ МОВАХ

Рецензія на монографію: Ніколаєнко Л. І. Репрезентація емоцій заздрості і співчуття в польській, російській та українській мовах: семантико-когнітивний і лінгвоаксіологічний виміри. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2021, 412 с.

Монографію Л. І. Ніколаєнко присвячено комплексному дослідженню об'єктивації емоцій груп «Заздрість» та «Співчуття» у трьох слов'янських мовах – українській, польській та російській. Актуальність рецензованої праці не викликає жодних сумнівів, оскільки вивчення вербалізації емоційного світу людини відбувається в межах антропоцентричної парадигми, яка є панівною у сучасній лінгвістичній науці. Окрім того, варто також відзначити інтердисциплінарний характер дослідження. Як наголошується у монографії, лінгвістичні студії емотивної лексики можуть бути плідними лише за умови міждисциплінарного синтезу лінгвістичних, психологічних, філософських, етичних, культурологічних та інших знань; дані, зібрані у філософських та психологічних ученнях, є засадничими для дослідження емоцій у лінгвістиці.

Наукова новизна монографії Л. І. Ніколаєнко полягає не лише в тому, що вперше в українському мовознавстві здійснено комплексний порівняльний аналіз репрезентації емоцій груп «Заздрість» та «Співчуття» в польській, російській та українській мовах, а й у тому, що мовна об'єктивація моральних почуттів досліджується з особливим акцентом на визначенні аксіологічної зумовленості асоціативних уявлень мовців про ці почуття. Тобто у праці подається

не лише опис того, як носії порівнюваних мов сприймають окреслені групи почуттів, а й пояснення, чому вони асоціюють ці почуття саме з такими образами, наділяють їх саме такими характеристиками. Авторка монографії доводить, що концептуалізація емоцій у мові відбувається в площині двох типів цінностей – моральних та гедоністичних, а самі емоції варто класифікувати на конструктивні та деструктивні. У межах концепції про аксіологічну зумовленість метафоричної концептуалізації почуттів дослідниця стверджує, що асоціація заздрості з образом болю має деструктивне підґрунтя, оскільки ця емоція є стражданням через чуже щастя. Натомість сприймання мовною свідомістю співчуття в образі болю через негативну гедоністичну оцінку має конструктивний характер, оскільки страждання через чуже горе сприяє духовному розвитку людини, воно завжди проявляється поряд з іншими конструктивними емоціями, зокрема поряд з любов'ю, ніжністю. Значну частину дослідження складає порівняльний аналіз семантико-валентнісних характеристик предикатів на позначення переживання і каузації емоцій, а також їхніх моделей керування, що так само становить новизну для праць подібного типу.

Виклад матеріалу у монографії є науково виваженим і логічним, структура розділів і підрозділів є чітко вмотивованою. Рецензована праця складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (51 позиція) і списку використаної наукової літератури (450 позицій). Загальний обсяг дисертації становить 412 стор.

У вступі сформульовано мету, завдання, окреслено основні методи дослідження, обґрунтовано наукову новизну, теоретичне і практичне значення праці. Саме чітко визначені мета і завдання уможливили належне бачення і, відповідно, формулювання об'єкта і предмета дослідження, обумовили солідність і переконливу повноту джерельної бази фактичного матеріалу, що охоплює енциклопедичні словники (філософські, етики, психологічні), лінгвістичні словники польської, російської та української мов (етимологічні, історичні, тлумачні, синонімів,

фразеологічні), а також художні й публіцистичні тексти, автобіографічну прозу, що входять до національних корпусів української, польської та російської мов.

Перший розділ традиційно присвячений теоретичним основам дослідження, засвідчує детальне ознайомлення авторки з заходами вивчення вербалізації психічних станів людини. У ньому окреслено інтердисциплінарний характер дослідження феномену емоцій, описано інтерпретацію моральних почуттів і принципи їх класифікації у філософії та психології, проаналізовано основні напрямки лінгвістичних досліджень вербалізації емоцій, визначено роль оцінки й типи оцінок у відображенні емоційного світу людини в мові, а також охарактеризовано основні принципи вивчення мовної об'єктивації емоцій, прийняті в роботі.

Другий розділ «Об'єктивація емоцій групи «Заздрість» у польській, російській та українській мовних картинах світу» і третій розділ «Об'єктивація емоцій групи «Співчуття» у польській, російській та українській мовних картинах світу» є аналогічними за своєю структурою. У них здійснюється порівняльний аналіз етимології та семантичної вмотивованості мовних позначень почуттів, тлумачень назв емоцій в історичних словниках та сучасних лексикографічних джерелах порівнюваних мов, семантико-валентнісних характеристик емотивних предикатів, дескрипції зовнішніх проявів, внутрішнього переживання почуттів та їхніх ознак, метафоричної концептуалізації емоцій в аксіологічному вимірі. Початковим етапом аналізу є огляд тлумачень почуттів у наукових та енциклопедичних джерелах з галузі психології, філософії та етики.

Загальні висновки є логічним завершенням рецензованого дослідження. Підсумовуючи, авторка зазначає, що аналіз мовної репрезентації емоцій груп «Заздрість» і «Співчуття» показав засадничу подібність об'єктивації кожної з груп емоцій в українській, польській та російській мовах, хоча існують і певні особливості їхнього відображення в кожній з порівнюваних мов, які простежуються від номінації емоцій, семантичного розвитку їхніх на-

йменувань і до метафоричної концептуалізації почуттів. Тож результати дослідження підтверджують тезу про те, що спосіб концептуалізації дійсності частково є універсальним, а частково – національно-специфічним, і носії різних мов бачать світ трохи по-різному, через призму своїх мов.

Незаперечно вагомим є теоретичне і прикладне значення монографічної праці. Представлена в ній методика дослідження може бути використана для вивчення об'єктивації будь-яких емоцій як на матеріалі кількох мов, так і однієї мови. Матеріали монографії будуть цікавими не лише для філологів, а й для представників інших суміжних наук, які також займаються дослідженням емоцій. Саме тому безсумнівним видається глибокий філологічний аналіз і наукова культура цієї праці, яка насичена новим баченням теоретичного і фактичного матеріалу, є актуальною за своєю тематикою й проблематикою. Уважаємо, що основні результати виконаного дослідження дають підстави для висновку про безперечно цінний і вагомий внесок Л. І. Ніколаєнко у розвиток сучасної лінгвістики емоцій.

Nataliia Sovtys

Rivne State University of Humanities

ORCID 0000-0001-6025-545X

e-mail: nataliasowtys@gmail.com

IMAGES OF EMOTIONS IN SLAVIC LANGUAGES

[Nikolaienko L. I. The representation of the emotions of envy and compassion in the Polish, Russian and Ukrainian languages: semantic-cognitive and linguoaxiological aspects. Kyiv: Vydavnychiy dim Dmytra Buraho, 2021. 412 p.]